

Anne-Marie Mais tale til Dorrit Willumsen ved overrækkelsen af Selskabets medalje

Taler

Anne-Marie Mai
Professor i nordisk litteratur

Dato

25. november 2022

Sted

Rungstedlund, Rungsted

Omstændigheder

Det Danske Akademi uddeler Selskabets medalje som udtryk for en særlig anerkendelse.

Dorrit Willumsen modtog medaljen for "hendes forfatterskab, der i mere end 55 år har givet læserne fremragende prosa og digte med stof til eftertanke over det moderne liv."

Medaljen fra Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse tildeles med mellemrum som udtryk for en særlig anerkendelse.

Og en sådan særlig anerkendelse er der al mulig grund til at udtrykke over for Dorrit Willumsen. Derfor står jeg her med medaljen og glæder mig til at overrække den, når jeg har givet en motivation for tildelingen.

Dorrit Willumsen debuterede i 1965 og har lige siden beriget læserne med værker, der handler om alle sider af det moderne liv. Læseren møder sig selv, møder de andre, det fælles og det særegne i menneskers liv. Dorrit Willumsen er blevet lovprist for en prosa, der er smuk som rosen opkaldt efter den sovende skønhed, revolutionstidens franske prinsesse Lamballe, som Willumsen har fortalt om, og skarp og farlig som de barberblade, der undertiden havner i hænderne på Willumsens personer. Kritikken har ret i det hele. Der er skønhed, gru, sanselighed og rædsel i hendes værk, og de mange æstetiske dimensioner forbindes på vildt foruroligende måder. Men det er som om kritikken af og til går lidt for hurtigt forbi Dorrit Willumsens humor. Læseren må faktisk ofte le, og det kommer bag på en, at man ler. Hvordan går det til, at man som læser af Willumsens roman *Tjeneren og hans søster* (2022) må le af en gammel døende mand og en gammel dame, der bliver snydt og bedraget og mister sine sparepenge? Hvordan går det dog til? – for man må indrømme, at sådan er det både i Willumsens historiske romaner, i hendes samtidsfortællinger og i hendes erindringer. Pludselig bliver et billede, en replik eller en scene gennemlyst, og vi sendes med et judoagtigt kast i sproget ud af vante talemåder, ser realiteten bag

en handling eller en replik. Hos Willumsen er humoren en indsigtens og erkendelsens humor. I Willumsens vigtige 1980'er-bog, *Manden som påskud*, møder den unavngivne mands datter, den 16-årige Monica, sin far, som hun ikke har kendt som barn, men som hun er vildt optaget af. Hun glæder sig urimeligt. Hans første replik til hende er "Tænk at jeg har sådan en stor smuk datter" Han ser spøgefuldt på hende fra siden". Hendes tanke følger: "Han mener fed – tænker hun og suger kinderne ind". I et moment af latter og dyb forståelse ved læseren, hvor svært de får det med ved at tale sammen. I to replikker og med humor har Willumsen vist os det og vist os deres umulige forhold, så vi kan se det folde sig ud i romanens handling. Andre steder i værkerne bryder humoren igennem med en pludselig og nærmest forbløffende sanselighed. I sin roman *Marie* (1983) om Marie Tussaud levendegør Willumsen det absurde ceremoniel og hykleriet ved det franske hof før revolutionen. Willumsen lykkes med at få alt dette frem i på en gang burleske og rokokoviltre scener, som f.eks. situationen med lille kronprins og hans natmad.

I dag så jeg kronprinsen. Han er et smukt barn. Der er noget alfeagtigt ved ham. Hans skrøbelighed og hans fintformede hænder var som et stik i hjertet. Det skyldtes ikke længsel efter selv at blive mor. Det var snarere en følelse af, at et sådant væsen ville jeg aldrig kunne fastholde i voks. Hans mund er ganske lille og rosa med en tynd streg udenom, som om naturen havde tænkt sig den større og så pludselig fortrudt. Der var en fed krydret stank i værelset. På natbordet stod en bakke med to stegte kyllinger. Lårene, der spruttede af fedt, var meget tykkere end barnets. De hårdkogte æg var større end hans fødder. En terrin med dampende bouillon og to flasker bourgogne stod, så han små hænder når som helst kunne række ud efter det. Jeg spurgte Elisabeth, hvad al den mad skulle gøre godt for. "Kronprinsens natmad," sagde hun "Sådan har den været serveret i tre generationer." Ammen ventede ikke til vi var gået med at gnaske kyllingen i sig. Hun skyllede efter med store slurke af bourgogneflasken. Kronprinsens unge tjenere spillede bold med æggene. (s. 72) Willumsen bryder en tendens til, at fortællinger om kvinder, der kæmper med at få skabt sig et liv på egne præmisser som Marie Tussaud skal være alvorstunge. Hos Willumsen har kvinders frigørelseskamp altid et stærkt islæt af humor, af udsyn og kritik, og kvinderne savner ikke selvironi. Den er et kendetegn ved Willumsens portræt af både kejserinde Theodora i *Klædt i Purpur* (1990) og *Bruden fra Gent* (2003). Selvironien og humoren mangler heller ikke i Dorrit Willumsens erindringer, *Det søde med det sure* (2009) og *Pligten til lykke* (2011). I kapitlet "Disciplineret bohemeliv" er et løvgrønt badekar rykket ind i lejligheden hos det unge ægtepar

Jess Ørnsbo og Dorrit Willumsen. En journalist, der interviewer Jess, ser de fotografiske muligheder i det store kar og vil placere Jess i karet rygende på en lang pibe. Digteren nægter, men, men, og nu citerer jeg: ”Men så var der jo mig. Vi behøvede såmænd ikke lave skumbad. Jeg kunne bare sidde nede i badekarret med et håndklæde over mig. Men jeg ville ikke dumpe ind ad alle Frederiksbergs brevsprækker med et håndklæde over mig. Fotografen forlod os hoveddrystende og dybt skuffet. (44). En uforfærdet selvironi og humoristisk sans redder Willumsen i mange situationer, hvad enten det er svigermors ordre om agurkesyltning, bestilling af en eksklusiv hårtop, der får forfatteren til på skift at ligne en dukke og en robot, den mislykkede syning af et hundedækket til den store kærlige Tøs eller jobbet som filmforeviser og æggekaster på sønnens skole. I det afsluttende kapitel om erindringen som en kludepose, finder man denne lille karakteristiske følgestridige sammensætning: ”Min dansekjole og den uforlignelige smag af råt kød” – lige netop sådan er Willumsens erindring. Læseren får også en beskrivelse af de dramatiske begivenheder, da Dorrit Willumsen modtog Nordisk Råds pris for romanen, *Bang* (1996) om Herman Bang. I Norge udbrød en moralsk fejde om Willumsens brug af Herman Bang som litterær karakter. I dag tror man næppe sine egne øjne, når man læser de urimelige bemærkninger om mesterværket *Bang*, som havde fået islændinge til at feste og give sig hen i improviseret sang og dans, da det i Reykjavík blev annonceret, at Dorrit Willumsen var årets prismodtager. Set i et tilbageblik vil jeg hævde, at det var Dorrit Willumsen, der på en lykkelig og tiltrængt måde fik rusket op i den nordiske litterære moral om, hvad forfattere og læsere må og ikke må, fik mørkefolk sat til vægs og banet vejen for en ny, frigjort og eksperimenterende historisk roman. Også tak for det!

En af det Smagende Selskabs stiftere, Jens Schelderup Sneedorff, gjorde sig tanker om, at litteraturen kunne medvirke til at holde samfundets metaforik levende og bevægelig. Og det er jo sådan set netop det, Dorrit Willumsen har gjort igennem hele sit forfatterskab. Med humor og stilistisk prægnans udfordrer hun metaforikken om mænd, kvinder, køn og krop, børn, hunde og familier og tager livtag med vores forestillinger om historien og om fremtidens liv. Hun får os til at tænke, at le og at undres.

Dorrit Willumsen værker fanger hos læsere i alle aldre, og det er en sjælden gave for et land at have så stærk en kunstnerisk stemme med sig gennem sin nyere historie.

Derfor er det nu en stor ære for mig at overrække Dorrit Willumsen Selskabets medalje.

Kilde

danskeakademi.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Prisuddelingstale

Relateret

Dorrit Willumsens tale ved modtagelsen af Selskabets medalje
22. november 2022

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/anne-marie-mais-tale-ved-overraekkelsen-af-selskabets-medalje>